

WANDELING

HET STADSPARK VAN SAINT-OMER

VILLES
& PAYS
D'ART &
D'HISTOIRE

EEN BIJZONDER PARK

Sinds de middeleeuwen zijn openbare tuinen een beeld van een authentieke en ongerepte natuur, met een getemd en bewerkt karakter.

Het stadspark van Saint-Omer, uit eind 19e eeuw, werd volgens dit principe ontworpen en op basis van de natuurlijke eigenschappen van het terrein.

KANSEN UIT HET VERLEDEN

Na de oorlog van 1870 worden de verouderde vestingwerken van Saint-Omer niet meer gebruikt. Pas zo'n twintig jaar later krijgt de gemeente toestemming om de vestingwerken af te breken.

Bij de start van de werkzaamheden in 1892 besluit de gemeenteraad een deel van de westelijke stadsmuren te behouden, samen met de bomen die er staan, om er een tuin aan te leggen.

François Ernest Guinoiseau, opzichter van de wederopbouw van Saint-Omer na het afbreken van de vestingwerken, is verantwoordelijk voor de aanleg van de tuin. Hij volgt daarbij het advies dat de gemeente opvraagt bij de gemeentewerkers van de stad Lille: De heren Mongy (hoofd werkzaamheden) en De Saint-Léger (hoofd tuinieren). De aanleg van het park begint in 1893 en duurt zo'n tien jaar.

Vanaf 1932 wordt het park beschermd door een monumentenwet uit 1931. Destijds ligt het park tussen twee terreinen van het leger.

Ten noorden ligt een oefenterrein dat na de Tweede Wereldoorlog weer in handen komt van de gemeente, om er woningen te bouwen. Ten zuiden ligt een schietterrein dat in 1959 wordt verkocht aan de gemeente, die er in de jaren '60 sportfaciliteiten aanlegt (een buitenzwembad en sportparcours). Dit deel wordt toegevoegd aan het stadspark.

Van oorsprong is de toegang tot het park ¹ afgesloten met een hek dat nu naar een van de wandellanen van het park leidt. Vlakbij ligt het tuiniershuis, dat in 1942 verwoest werd door een bom. Na de oorlog wordt deze ingang vervangen door een enorme granieten fontein, die door de inwoners van Saint-Omer *la girafe* (de giraf) wordt genoemd. De fontein wordt in de jaren '70 afgebroken om het park toegankelijker te maken. Er wordt een tunneltje onder de Boulevard Vauban aangelegd, samen met de trap van de Bastion du Jambon, vanuit de binnenplaats van de kathedraal ¹⁴.

EEN TUIN VAN TRADITIE EN VERNIEUWING

Om het oorspronkelijke karakter van het stadspark te bewaren, wordt het park toegevoegd aan de lijst van Opmerkelijke Erfgoedlocaties van Saint-Omer. De bomen worden op de lijst van natuurmonumenten geplaatst. Snoeien en kappen van bomen kan alleen met toestemming van de staatsarchitect van Frankrijk. Het stadspark, ontworpen om langs een bepaald parcours te worden bezocht, telt een groot aantal bomen uit de streek: lijsterbessen, sleedoornen, berken, elbessen, essen,... Maar ook bijzondere bomen uit het Verre Oosten of Amerika, die zich hebben aangepast op het Noord-Franse klimaat. Samen vormen ze een bomentuin met informatiebordjes op de grond. Bij de ingang vind je een beuk en een prachtige Japanse notenboom uit Azië. Wat verderop staan er cederbomen uit Libanon, een Anna Paulownaboom, mammoetbomen,...

Het behoud van de biodiversiteit in het stadspark staat centraal bij het toekomstige beleidsplan. Dit beleidsplan, op basis van een openbare samenspraak uit 2020, zal worden gebruikt voor de toekomst van het stadspark. Het zal garant staan voor de aanpassing van het park op de klimaatveranderingen en het behoud van het bijzondere bomenerfgoed. Verder zijn er plannen voor de herinrichting van het dierenpark. Het beleidsplan houdt ook rekening met de verwachtingen van de inwoners. Er wordt daarbij gekeken naar verschillende aspecten, zoals het aanpassen van wandelpaden en de toegankelijkheid, het herinrichten van parkpoorten en het aanbrengen van markeringen maar ook het centraal stellen van de gebouwen en het ontwikkelen van sportparcoursen.

Deze werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het behoud van de steeds meer gevarieerde fauna die in de bomen en op de grasvelden te zien is (Vlaamse gaaien, spechten, pimpelmezen, konijntjes, vleermuizen,...).

Dit uitgestrekte en afwisselende park is het resultaat van meer dan honderd jaar werk, waarbij traditie en kennis overgedragen wordt van tuinier tot tuinier.

Tegenwoordig werken er 4 tuiniers aan het onderhoud, het maaien, het verzorgen van de dieren en het mooi maken van het park. De 30.000 bloemen van het park worden uitsluitend gekweekt in de 500 m² aan gemeenteserres. De groendienst van de gemeente onderhoudt niet alleen het park, maar zorgt ook voor de ontwikkeling ervan door het planten van nieuwe soorten. Dankzij dit werk is het stadspark van Saint-Omer een van de mooiste en meest originele openbare tuinen in Noord-Frankrijk. In 2021 krijgt het park, ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan, bijzondere aandacht. De muziekkiosk en de fontein van de Franse tuin zijn gerestaureerd en al het stadsmeubilair (meer dan 100 bankjes en 70 afvalbakken) zijn vervangen.

1 : De westelijke gevel van de vestingwerken voor de afbraak.

Album artistique et historique du démantèlement des fortifications de Saint-Omer 1892-1893, © BAPSO, inv. 49992

2 : Ingang park begin 20e eeuw en leger van het 8e Regiment Infanterie © BAPSO, 43 Fi (Fonds Desceliers), foto's gescand door Carl Peteroff

3 : Ingang park rond 1950: De "Giraf" © BAPSO, 40 Fi 1249

4 : Franse tuin © AUD

EEN PARK ONTWERPEN VOLGENS EEN LEVENSKUNST

Tijdens de 19e eeuw is de groei van het aantal stadsparken een teken van een nieuwe trend bij de adel, die hiermee de aristocratische stijl uit het ancien régime wil nabootsen. Het stadspark van Saint-Omer, ontworpen als een landschappelijke tuin, is vanaf de aanleg een plek voor recreatie en wandelingen. Het park heeft deze functie nu nog steeds.

In de oude vestinggrachten wordt een Franse tuin aangelegd, tussen de oude Bastion d’Egmont (graaf Lamoral d’Egmont, generaal van het leger van Filips II van Spanje) en de Bastion Saint-Venant. Het is een traditionele samenstelling van *boulingrins* (van het Engelse bowling green: een grasveld voor jeu-de-boules), rijen van gesnoeide struiken en in het midden een fontein **2**.

De trap op de buitengrachtsboord leidt naar het pleintje rond de muziekkiosk, waar evenementen worden gehouden **6**. De kiosk dateert uit 1896 en is gemaakt van gietijzer op een sokkel van steen, deels afkomstig uit de oude stadsmuren. De kiosk weerspiegelt de ontwikkeling van het stadsmeubilair, een bloeiende activiteit aan het einde van de 19e eeuw. De Nationale School voor Muziek en Dans organiseert er nog regelmatig concerten.

Verderop liggen kleurrijke bloemperken met mozaïekpatronen **5** (bloemenmozaïeken bedacht door de tuiniers). Hier worden ook een aantal lokale bekendheden centraal gesteld. De bustes van Louis Martel **3** (1813-1892) en Charles Jonnart **4** (1857-1927), politici uit Saint-Omer, staatsmannen, ministers, raadsleden van de Algemene Raad en de Senaat zijn hier in het bijzijn van belangrijke politici ingewijd.

Achter de beelden kom je uit in de Engelse tuin, met een watervalletje **7** en een plas met schuilplaatsen voor eenden maar ook een oude brug van gewapend beton. Dit deel van het park wordt in 1898 aangelegd door Etienne Peulabeuf d’Arras, een specialist in dit soort werkzaamheden. Via het bruggetje kom je uit bij het dierenpark **9** en het vogelhuis, die je tegenkomt tijdens de wandeling door de bomentuin.

5 : Concert en wandeling in het stadspark, begin 20e eeuw
© BAPSO, 43 Fi (Fonds Desceliers), foto's gescand door Carl Peterolff

DE BEWAARD GEBLEVEN VESTINGWERKEN

Vestingwerken in het huidige stadspark © Ph. Rebergue

Tussen de planten en de aangelegde tuinen zijn nog een aantal vestingwerken of sporen ervan te zien...

Wanneer de stad in 1678 aan Frankrijk wordt toegevoegd, maakt Vauban slechts een paar verbeteringen aan het geheel.

Om zich te verdedigen tegen aanvallers uit Normandië graven de eerste inwoners van Saint-Omer een vestinggracht en bouwen een houten schutting om de Notre-Dame kerk te beschermen. Tijdens de 10e eeuw laat de graaf van Vlaanderen achter deze eerste vestingmuur een mottekasteel bouwen. Door de snelle uitbreiding van de stad komen er al snel meerdere stadsmuren. De muur uit de 13e eeuw, die de stad tot in de 19e eeuw ommuurt, wordt naar gelang de militaire ontwikkelingen regelmatig aangepast en verbouwd. Vanaf de 15e eeuw worden, met de komst van het kanon, de halve cirkeltorens afgevlakt om ze als geschutplaats te kunnen gebruiken. In de volgende eeuw laat Karel V de torens vervangen door vijfhoekige bastions waardoor een groter aantal dode (schiet-) hoeken kunnen worden gedekt. Ook kunnen bominslagen worden opgevangen.

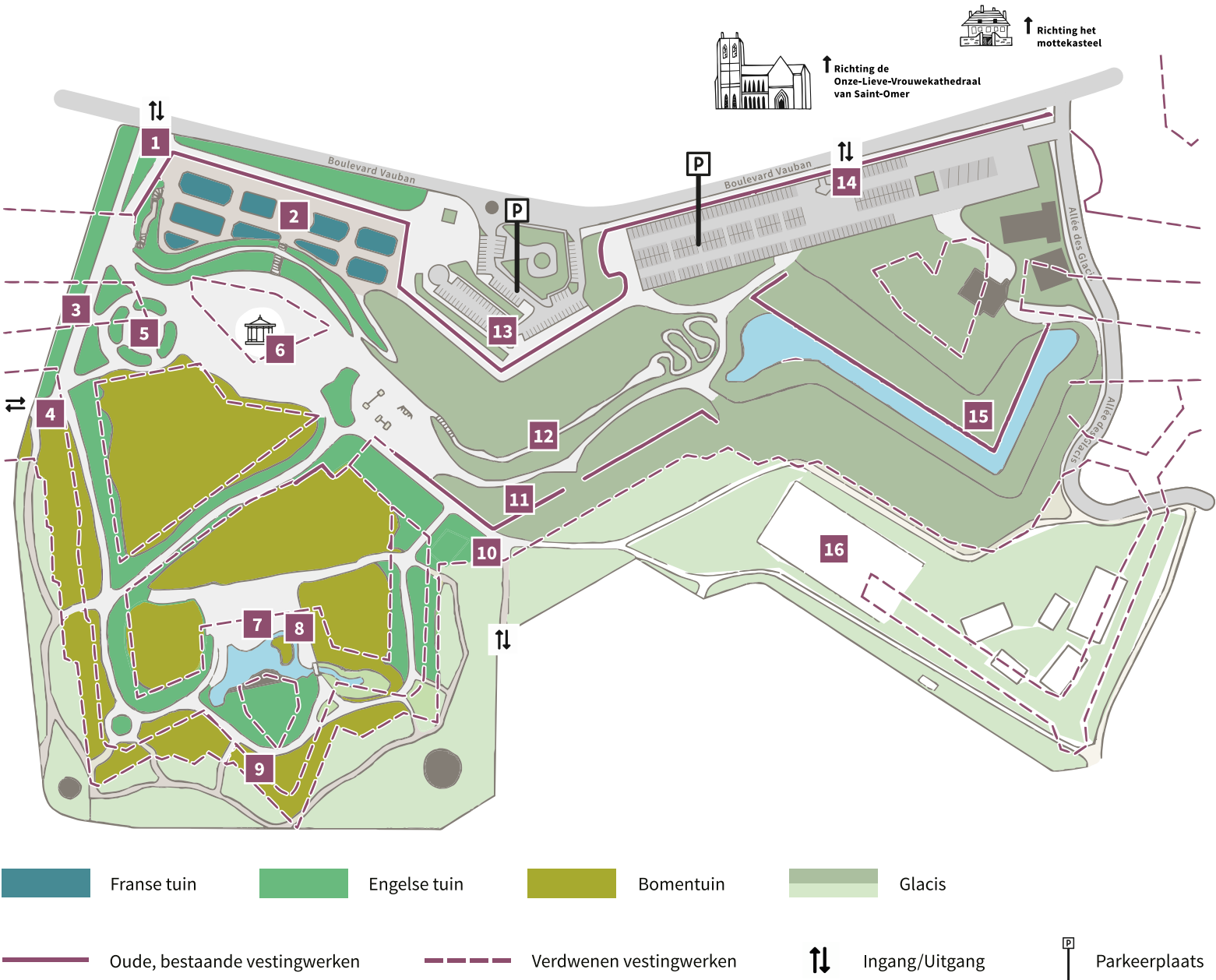
Via de Franse tuin aan de voet van de stadsmuur tussen het park en de stad kom je uit bij de Bastion Saint-Venant **13** die compleet bewaard is gebleven. Tegenover ligt het buitenwerk van deze bastion, bedekt met planten. Nadat je langs dit buitenwerk bent gelopen zie je op de grond en in de muur sporen van de *moineau du Jambon* **14** (een overdekte uitsprong waarvan de trap naar de kathedraal leidt). Daarvoor ligt een ravelijn **15**, een vooruitgeschoven, redanvormig verdedigingswerk dat de vesting beschermde. Je ziet er nog een muur en een gracht met water. Achter de ravelijn zijn op de oude *glacis* sportfaciliteiten **16** aangelegd.

Weer terug in de Engelse tuin zijn nog hoogteverschillen van een hoornwerk te zien **8**, dat het Kroatenfort werd genoemd. De eendenplas ligt tussen de twee hoornen **7** van het buitenwerk. Een klein verdedigingswerk dient als steun voor de waterval.

Een deel van de bomentuin ligt in de voormalige glooiing van de vestinggrachten en op bedekte wegen.

Tijdens de 17e eeuw worden er steeds meer buitenwerken gebouwd, vanwege de groeiende reikwijdte van kanonnen. Ze worden buiten de stadsmuren en bastions geplaatst en gescheiden door vestinggrachten. Daarachter ligt het *glacis*: een glooiend omhoog lopend terrein waar aanvallers zichtbaar zijn.

HET STADSPARK VAN SAINT-OMER

- 1** Hoofdingang
- 2** Fontein van de Franse tuin
- 3** Beeld van Louis Martel
- 4** Beeld van Charles Jonnart
- 5** Bloemenmozaïeken
- 6** Muziekkiosk
- 7** Waterval en eendenplas
- 8** Hoornwerk
- 9** Dierenpark
- 10** Toegangspoort
- 11** Bedekte weg
- 12** Buitenwerk
- 13** Bastion Saint-Venant
- 14** Tunneltje Passage du Jambon
- 15** Ravelijn
- 16** Sportfaciliteiten

Wandeling - Het stadspark van Saint-Omer

'Parcours' nodigt de bezoeker uit een gebouw binnen te stappen, rond te lopen in een wijk of in een stad en zelfs een groter gedeelte van het Pays d'art et d'histoire te gaan verkennen. Dit maakt het mogelijk het historisch, architecturaal, landschappelijk of archeologisch erfgoed van deze regio te ontdekken. Een plattegrond of kaart geeft tijdens deze wandelingen informatie over historische, technische of artistieke bezienswaardigheden, waardoor een groot publiek het belang van dit erfgoed leert begrijpen.

Ontdek het stadspark van Saint-Omer en de resten van de vestingwerken van de stad. Tijdens een wandeling door de lanen van het park leer je meer over de bijzondere bomen in het park en krijg je een betere indruk van de verschillende tuinsferen die deze natuurplek vormen.

Sinds 2014 draagt het Bureau voor Stedenbouw en Ontwikkeling Pays de Saint-Omer het nationale label Land van Kunst en Geschiedenis. Dit label wordt toegekend door de Franse staat, vertegenwoordigd door de prefect van de regio. Dit label benoemt gebieden, gemeentes en agglomeraties die, bewust van de belangen van het toe-eigenen van architectuur en erfgoed door de lokale inwoners, zich inzetten voor een actief beleid rond kennis, bemiddeling, culturele activiteiten en waardering.

Heel het jaar door organiseert dit bureau evenementen zodat zowel inwoners (jong en oud) als bezoekers samen met erkende gidsen de rijkdommen van de architectuur en het erfgoed kunnen ontdekken.

In de buurt vind je: Beauvais, Boulogne-sur-Mer, Calais, Cambrai, Chantilly, Laon, Lille, Noyon, Roubaix, Saint-Quentin, Soissons en Tourcoing die het label Stad van Kunst en Geschiedenis dragen, maar ook Amiens Métropole, Lens-Liévin, Pays de Senlis in Ermenonville en Santerre Haute-Somme die het label Land van Kunst en Geschiedenis dragen.

Al onze documentatie en het culturele programma is beschikbaar bij:

Bureau voor Stedenbouw en Ontwikkeling Pays de Saint-Omer met het label Land van Kunst en Geschiedenis

Administratiekantoor Saint-Louis
Rue Saint-Sépulcre
CS 90 128 62 503 Saint-Omer Cedex
pah@aud-stomer.fr
Tel: +33 (0)3.21.38.01.62
www.aud-stomer.fr
www.patrimoines-saint-omer.fr

 AUD StOmer

Maison de l'Archéologie

6 Place de la Morinie 62 129 Théroutanne
maisons-pah@aud-stomer.fr
Tel: +33 (0)6.43.85.15.47
www.patrimoines-saint-omer.fr

 AUD StOmer

VVV-kantoor en congrescentrum Pays de Saint-Omer

7 place Victor Hugo 62 500 Saint-Omer
contact@tourisme-saintomer.com
Tel: +33 (0)3.21.98.08.51
www.tourisme-saintomer.com

 Pays de Saint-Omer